



## Kermuša

Kak lubozne su twoje wobydlenja,  
Knježe Cebaot.

Moja duša žada sebi a jej chce so  
Knjezowych předdworow.

(Psalm 84,2-3)

Nazyma je čas kermušow. Swěru zapisuje Serbska protyka jich termíny za naše serbske wosady. Wone běchu nimo hodow a jutrow wažny swjedžen w běhu léta. Dróhi so mjerwjachu z pućowarjemi, kotřiž chwatachu najprjedy do cyrkwy a potom swojim znatym na wobjed a na swačinu. Pozdžišo přijědžechu ludžo z čahom a busom. Wosebje w powójnskich létach běše kóždy wjesoły, hdyž měješe něhdže na wsy přiwuznistwo abo znatych, hdžež by so móht jónu do syteje wole najěsć. Dopominam so rady na přěnju potójcu šěsćdesatych lét, hdyž jědžechmy z busom rano zahe z Budyšina na kermušu swojej Łazowskej wowce. We Wujězdze dyrbjachmy přelězć. Na busowym zastanišću postrowichmy kóždy léto samsnych ludži. Tola w běhu lét běše mjenje a mjenje kermušerjow, kotřiž z Budyšina do Łaza chwatachu. Z rozrostom prodrustwow pominychu so z wulkeho džěla naše krasne lužiske kermušy.

Po swojim pochadže je kermušy swjedžen, na kotrymž spomina so na založenje wosadneje cyrkwy. Němske słowo „Kirchmesse“ abo „Kirchmess“ je so do serbskeho słowa „kermušy“ přeměniło. Kermušy njeswjećachu so jenož jedyn džen, ale dwaj, njedzělu a pónđzělu. Hišće před 15 létami swjećachmy w Bukecach druhi džen kermušy ze serbskimi kemšemi. Hinak běše to w Budyskej Michalskej wosadze, w kotrejž so dopomnjeće na založenje cyrkwy jenož njedzělu woswjeći. Takle nasta prajidmo, zo je něšto „krótke kaž Budyska kermušy“. Němska wosada w Budyšinje njeznaje kermušy, chibazo ju woswjeći „tři dny do přěnjeho sněha“.

Hdyž su kermušy jako nazymski swjedžen nimale woteznate, tak tola njeje wotbyty přěnjotny woznam swjedženja, džakowne spominanje na založenje a zdžerženje cyrkwy. Kelko prócy su naši prjedownicy natožowali, zo bychu Bože domy nartwarili a wudžeržowali! Nastali su twarje-



**Rjane a derje hladane su Bože domy w našich wosadach, kaž na našim wobrazu cyrkwy w Hornim Wujězdze. Dupa, wołtar a klětkka njeju jenož architektónski, ale tež duchowny centrum, na kotryž je wšo wusměrjene.**

Foto: J. Maćij

nja, kotrež słušeja k najrjeńšim w našich wsach a městach, wšojedne, hač su to skromna holanska cyrkwička abo nadobny Boži dom burskeje wsy abo měščanska katedrala. Tola nic rjanosć jako tajka je rozsudna za naše cyrkwy. Wone su městno, hdžež zetkatej so čas a wěčnosć, čłowjek a Bóh.

W swojim słowje a w darje Božeho wotkazanja přichadža Bóh k nam na zemju, zo by nam bliski był, nas wjedł a posylnił. Dupa, wołtar a klětkka su duchowny centrum Božeho doma. Jelizo wone wjace nješteja w srjedzišću, potom je to znamjo krizy. Hdyž so žana wosada wjac w Božim domje njezhromadzuje, zo by słyšała Bože słowo, zo by zhromadnosć z Knjezom měta w jeho wotkazanju, zo by přiwzata nowych čłownow, potom njeje cyrkwy hižo Boži dom. Pak so tajka cyrkwy zanjacha a skónčnje sypnje. Za to znajemy zrudne přikłady z Anhaltskeje a Pomorskeje. Abo so cyrkwy

w času spadowaceje nabožnosće wužiwanja za wšelake kulturne zaměry, za wustajeńcy, koncerty a samo za modowe přehlady. Krasne twarjenja stworyja wosebitu atmosferu za tajke zarjadowanja. Z cyrkwy nastanje muzej, kulturna žurła a turistiska atrakcija. W zmysle založerjow to drje njeje.

W lubosći k Božemu domej pokazuje so tež lubosć k Bohu. Kermušy hrono nam tole wobkrući. „Kak lubozne su twoje wobydlenja, Knježe Cebaot. Moja duša žada sebi a jej chce so Knjezowych předdworow.“ Česćmy sej swoje cyrkwy a je prawje husto wužiwanjmy, kaž su to tež naši prjedownicy činili. Njezakomdžmy kermušy kemše. A hdyž so kermušy wopominanje založenja a zdžerženja cyrkwy zwjazuje so swojbnym swjedženjom, tak tež to ničo wopačneho njeje. Nawopak, Bóh nochce nam jenož w cyrkwi bliski być, ale tež w našim swojbnym žiwjenju. **Jan Malink**

## Kermuša – narodniny wosadneje cyrkwyje

Zaso je nazyma a nic bjez přičiny mje-  
nujemy měsac oktober tež winowc. Wino,  
jabluka a krušwy su dozrawili a pincy su  
napjelnjene z čerstwje nawarjenymi mar-  
meladami a kompotami. Burja chowaja  
poslednje žně domoj a přiroda hotuje so  
pomalu na wotpočink. Runje winowc pak  
bě za čłowjekow zańdženych časow tež  
zwjazany z wulkimi kermušemi. Što pak je  
kermuša a kak so wona swjećeše?

Kermuša njeje ničo druge hač narodni-  
ny wosadneje cyrkwyje. Kóždy wosada swjeći  
swoju kermušu na kruće postajenej nje-  
dželi w nazymje. Tuž njewotpowěduje praji-  
dmo, zo je Budyska kermuša „tři dny

do přenjeho sněha“, cyle wěrnosci. Na  
příklad swjeći Budyska Michalska wosada  
swoju kermušu stajnje přenjeju njedželu po  
2. nazymniku, štož je lětsa 7. nazymnika.  
Rozdžělnje njedžele kermušow zmóžnichu  
ludžom, sej tež do druhich wosadow na  
kermušu doječ. Kermuša bě sobu najwjetši  
swjedžeń lěta. Hižo dny do toho rjedžeše,  
rumowaše a přihotowaše so na statokach.  
Žony warjachu a pječechu za wulku hosći-  
nu, na kotruž přińdžechu při wuzni a pře-  
čeljo zbliska a zдалoka. Kermušna njedžela  
zahaji so ze swjedženskim kemšemi. Po  
tym sydaše wulki wobjed, za kotryž so hu-  
stohdy swinjo zarěza. Džěci wjeselachu



Kermušna hosćina – rysowanka Měrcína Nowaka-Njehorńskeho

so wosebje na  
popołdński  
hermank z ka-  
ruselemi a  
budkami, kiž  
bě we wo-  
sadnej wsy  
natwarjeny.



Džensa so

lědma hdy hišće tajke wulke kermušy swje-  
ća. Jeničce hermanki su wostali a snano  
maš tež ty w nazymskich prózdninach skła-  
dnosc, so na jednym abo druhim kermuš-  
nym hermanku zabawjeć. **Jadwiga**

## Přeprašenje

Lětuša sobustawska zhromadźizna  
Serbskeho ewangelskeho towarstwa  
wotměje so na **reformaciskim dnu**,  
**31. oktobra 2004**, na wosadneju žurli  
w Božim domje w Njeswaćidle.

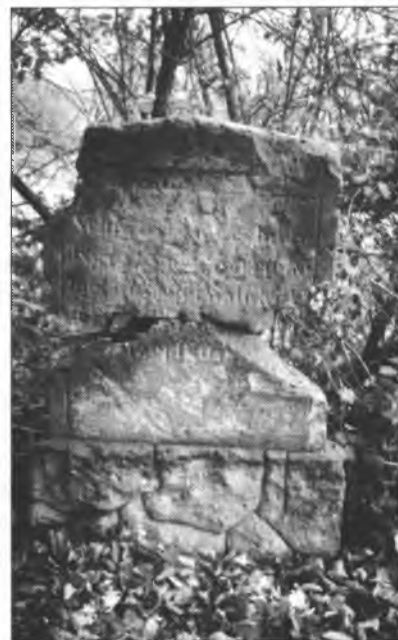
Započatk je w **14.00 hodź.**

**Dnjowy porjad:**

1. powitanje a swačina
2. rozprawa předsydstwa
3. rozprawa rewizorow
4. diskusija a schwalenje rozprawow
5. wólby do předsydstwa
6. namjety za dalšu džěławosć towarstwa

W 15.45 hodź. chcemy sej **do stareje  
wsy we Wětrowje** doječ, zo bychmy  
tam w **16.00 hodź. wobnowjenu Lu-  
therowu pomnik z lěta 1885** poswje-  
ćili.

Předsydstwo Serbskeho ewangel-  
skeho towarstwa přeprašuje wutrob-  
nje wšitkich člonow a zajimcow.



**Rozbitý Lutherowu pomnik w starym  
Wětrowje, kotryž pochadźa z lěta 1885,  
ma so wobnowjenu na reformaciskim  
dnu popołdnu w 16.00 hodź. znowa  
poswjećić.** Foto: T. Malinkowa

## Nutrność na wuradźowanju w Delnjeju Łužicy

W Ochranowskich heslach su wažne slo-  
wa za 2. september 2004 napisane. W  
24. štućce 73. psalma praji modler: „Ty wo-  
džiš mje po swojej radže a přiwozmješ mje  
naposledku z česću.“ A powučny tekst steji  
w 15. kapitlu Přenjeho lista japoštoła Pa-  
woła na Korintiskich: „Smjerc, hdže je twoje  
dobyće? Smjerc, hdže je twoje žahadło?“

To su wulke słowa za tajki džeń wosrjedz  
tydženja. Hač tutón džeń něšto wosebite  
za naš serbski wěriwy lud přinjese, to poka-  
za přichod. Maja nam tute słowa tež za  
cyle jednory džeń něšto prajić? Myslu, zo  
haj – wosebje za naš serbski lud. Smy mały  
lud a při tym hišće na wšelake wašnje  
džěleni: Smy rozdžěleni do dweju wěry-  
wuznaćow, dale je w našim ludze wulki  
džěl nabožnosť docyła zhubilo a skónčnje  
mamy wjele tych, kiž sej swoju řeč mało  
česća.

Swoje tradicije, swoju řeč pak smy sej  
jenož přez krutu wěru našich prjedowni-  
kow wobchowac móhli. Hdyž sej wobhla-  
damy, pod kajkimi wuměnjenjemi su woni  
žiwili byli, potom widžimy, zo so jim njeje  
derje što. Woni su wójny, hłód a wulke  
nuzy přetrali, su přez wulke žiwjenske pru-  
wowanja šli. Woni su husto wjele zhubili,  
nic pak swoju wěru. Nam džensa so zwjet-  
ša jara derje dže. Nichtó z nas njetrjeba  
hłód tradać, každy ma swoje bydlenje, ale  
to je tón rozdžěl: Wěra našeho luda je  
wosłabnyła.

Widžy před wočomaj swoju staru mać.  
Hdyž wona rano stawaše, stupi ke komo-  
dže, stykny ruce, džakowaše so Bohu za  
wobarnowanu nóc a prošese wo dobry

přewod dnja. Prjedy hač chlěb nakra, jón  
z križom woznamjeni. K nócnemu měrej  
poda so zaso z džakom za minjenu džeń a  
z próstwom wo nócny škit Boha. Nam mło-  
dym pobrachuje husto tuta kruta wutraj-  
nosť. Chcemy zwjetša sami ze swojich mo-  
cow wšo zdokonjeć a zhubimy při tym  
swojeho najwjetšeho pomocnika z woćow.

Štož smy a mamy, njeje naša zaslužba,  
tež hdyž sej to husto myslimy. My to nima-  
my w ruce, hač so nam naše žiwjenje kóždy  
džeń radži. Bóh je nam naše dary a kma-  
nosće darił. Wón je nam za wěsty čas kusk  
swojeho swěta doporučil. Tehodla wón  
praji: Ja sym při tebi kóždy džeń hač do  
kónca tuteho swěta. Ale naše wuši pose-  
stwo njeslyša a w našej wutrobje je mało  
nadžije. Někotre dny radža so nam derje.  
Potom smy zbožowni a spokojom. Na dru-  
hich dnjach čujemy: To njeha tak prawje  
doprědka hić. Tehodla je spomóžne, hdyž  
słowo Boha zapřimnjemy: Tón Kněz wodži  
nas po swojej radže a přiwozmje nas napo-  
sledk z česću.

A to widžomne słowo Boha je Jezus Chry-  
stus. Hdyž my Bože słowo slyšimy a na nje  
slychamy, džeržimy so na Jezusa Chry-  
stusa, Božeho Syna! Wón je sčłowječene  
słowo Boha. Ze swojim žiwjenjom, ze swojey  
smjercu a horjestanjenjom je wón smjerc  
přewinył. Štož so na Jezusa džerži, slycha  
na Bože słowo a so na nim wusměri. Wón  
je na dobrym puću.

Wotewrimy zaso kaž naši prjedownicy  
swoje wuši a wutroby. Potom je Bóh zaso  
te měritko a ta dróha tež za nas Serbow.

**Manfred Hermaš**

## Zhorjelski regionalny biskop dr. Pietz w Budyšinje

Předsyda Domowiny Jan Nuk bě regionalneho biskopa cyrkwinskeho wobwoda Zhorjelc Ewangelskeje cyrkwyje Berlina-Braniborskeje-šleskeje Hornjeje Łužicy, knjeza dr. Hansa-Wilhelma Pietza, při składnosći jeho njedawneho zapokazanja na wopyt do Budyšina přeprósyl. Na tute přeprósenje bě dnja 6. požnjena dr. Pietz do Serbskeho doma přijěl. Na hodžinu trajacej rozmołwje wobdžělichu so nimo předsydy Domowiny Jana Nuka tež městopředsyda knjez dr. Pětr Brězan, synodala Manfred Hermaš, předsyda SET Měrcin Wirth a referentka předsydy Domowiny knjeni Borbora Felberowa.

Rozmołwa wotmě so w dobrym a přecelnym duchu. Dr. Pietz je so 1956 we wuchodnym Berlinje narodził a znaje Serbskeho superintendenta Jana Malinka hižo z časa zhromadneho studija w Naumburgu. Serbja informowachu biskopa wo swojey narodnej situaciji a pokazachu na hłuboku zwjazanosć Serbow z wěru. Wuprajichu nadźiju, zo so naležnosće ewangelskich Serbow w nowozaloženej Ewangelskej cyrkwi Berlina-Braniborskeje-šleskeje Hornjeje Łužicy wobkedžbuja. Biskop dr. Pietz zdžěli, zo so, nawjazujo na artikl 38 jich zakładneho porjada (Grundordnung der Evangelischen Kirche Berlin-Brandenburg-schle-



**Zhorjelski regionalny biskop dr. Hans-Wilhelm Pietz (2. wotlěwa) w rozmołwje z předsydu a městopředsydu Domowiny Janom Nukom a dr. Pětrom Brězanom a z předsydu Serbskeho ewangelskeho towarstwa Měrcinom Wirthom (wotlěwa)**

Foto: M. Wjeńka

sische Oberlausitz), wudžěła serbski cyrkwinski zakon. Tež hižo z časa skutkowanja superintendenta Siegfrieda Alberta trajace zhromadne džěto z Ewangelsko-lutherskej krajnej cyrkwy Sakskeje ma so dale wjesć. Dotalne zrěčenje mjez cyrkwjomaj, kotraž kónc lěta 2004 wuběži, so wobnowi. Dale

namotwješe biskop Serbow do sobuskutkowanja na cyrkwiskim dnju wot 17. do 19. julija 2005 w Praze kaž tež při dalšim wutwarjenju zwiskow k potomnikom do Texasa wupućowanym Serbow.

Po rozmołwje wobhlada sej biskop Serbski muzej w Budyšinje. **Měrcin Wirth**

## Předsydstwo wosadneho zwjazka so zešlo

Póndželu, dnja 6. septembra 2004, zeńdže so předsydstwo Serbskeho wosadneho zwjazka na Michałskej farje na wuradźowanje. Do njeho stušeja Serbski superintendent Jan Malink jako předsyda, městopředsyda dr. Gerhard Herrmann, dr. Jens Buliš, kotryž bě zamołwjeny, Marka Maćijowa a Měrcin Wirth. Předsyda poda spočatnje rozprawu wo dotalnym džěle lěta 2004. Jako wjerški wuzběhny wón serbsku konfirmaciju štyrjoch paćerskich džěci spočatk meje w Budyšinje, sympozij wo Janje Kilianje we Wukrančicach a zhromadny nabožny tydźeń serbskich ewangelskich a katolskich džěci na hrodzišću w Kukowje. Dale je wotpladane skutkowanje Serbskeho superintendenta za Zhorjelski wobwod Ewangelskeje cyrkwyje Berlin-Bramborska-šleska Hornja Łužica zrěčensce rjadować. Zdobom skedźbni Malink na wěšte deficity. Tak njeje so dotal zwučene mnóstwo wosadnych popođnjow wotměto a njeje so poradźilo wukubłanu wosobu za džěto z džěćimi přistajić.

W dalšim dypku zaběrachu so přítomni z načikom za hospodariski plan 2005 a jón z drobnymi korekturami schwalichu. Džěto Serbskeho wosadneho zwjazka podpěra so financielnje wot Ewangelsko-lutherskeje krajnej cyrkwy Sakskeje. We wšelčiznach informowaše Měrcin Wirth wo zetkanju ze Zhorjelskim regionalnym

biskopom Hansom-Wilhelmom Pietzom pola předsydy Domowiny Jana Nuka. Pietz je džěto ze serbskimi wosadnymi napřečo jara wotewrjeny. Nimo teho diskutowaše so wo charakterje Serbskich cyrkwinskih dnjow w přichodže. Zběrachu so myslički, kak zwišić atraktiwnosć a hač so koncentrować na njedželu. Přezjedne bě sej předsydstwo, zo chce po swojich mocach dale podpěrać přehladanje Noweho zakonja a přihotowanje serbskich kěrlušowych notow za pozawnowe chóry. Tak hlada nam tójšto džěla do rukow, wo kotrymž so tež na hłownej zhromadźiznje Serbskeho wosadneho zwjazka porěči, kotraž budže, tak so předsydstwo dojedna, 29. januara 2005. **Marka Maćijowa**

## Z předsydstwa SET

Na swojim wuradźowanju, kiž wotmě so wutoru, 7. septembra, w towarstwowej stwě w Serbskim domje, přihotowaše předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa lětušu sobustawsku zhromadźiznu. Wona wotměje so 31. oktobra w Njeswačidle (hlej přeprósenje na stronje 2). Na tutym dnju ma so tež wobnowjeny Lutherowy pomnik we Wětrowje poswjećić. Klětuši Serbski cyrkwinski dzeń planuje so za 4. a 5. junij 2005 w Bukecach. **Měrcin Wirth**

Džak tebi, Božo, zaspěwamy za žnjowe dary bohate. Z nich twoju lubosć wuhladamy a twoje dźiwy njeskónčne, ty z twojej wulkej dobroty nam rozwjeseliš wutrobu.

Nic nam, nic nam, je słowo naše, ně, Bohu słuša chwalenje! Wón našu prócu zohnowaše a wotwobroci njezbože, zo poło, łuka, zahorda nam krasnych darow nadawa.



**Nazyma – čas džakowanja**

# Něhdy Berlinjan – džensa Wětošowski farar Serbow

*Rozmołwa z fararjom n. w. Klausom Lišewskim, člonom Ponaschemu, skupiny Serbska namša a Spěchowanskeho towarstwa za serbsku rěč w cyrkwi*

Knježe fararjo Lišewski, Wy maće słowjanske mjeno, sće pak Němc, zdobom sće sobuzałožer a zastupowacy předsyda njewotwisneho serbskeho zwjazka Ponaschemu. Tutón zwjazk je so swjatki před pjeć lětami we Wjerbnje založil. Spočatnje běše husto něšto wo nim slyšeć, tola nětko zda so měrnišo wokoło njeho być.

Naš zwjazk normalnje džěta. Pjeć lět džě njeje wurjadny jubilej, kiž měł so wosebje swječić. Loni swjatki je so naše towarstwo wobdźěliło na "karnewalu kulturow" w Berlinje. Dwójce smy organizowali zetkanje młodych serbskich swójbow w Delnjeje Łužicy, to chcemy lětsa zaso podpěrować – a to tež raz ze serbskimi ewangelskimi swójbami w Hornjeje Łužicy. W Choćebuzu je so njedawno třěšny zwjazk regionalnych towarstwow založil, hdžež je Ponaschemu jedne ze sobuzałožerskich towarstwow. Njepřawidłownje wudawamy wjacokróc wob lěto dwurěčne łopjeno „Wendisches Blatt/Serske łopjeno“ w nowinje „Der Märkische Bote“, kiž ma nakład 75 000 eksemplarow. Za to smy wonej Choćebuskej „zelenej nowinje“ z wutroby džakowni.

**Kak je k založenju towarstwa Ponaschemu dóšlo?**

Sym lětnik 1935, pochadžam z Berlina-Lichtenberga a sym 1976 přez farsku službu do Wětošowskich kónčin přišoł. Z lěta 1980 mějach połne farske městno we Wětošowje. 1977 stej so Wětošowska měšćanska a wjesna – to je něhdyša serbska – wosada zjednočiłoj a potom na počojcu džěliłoj, to rěka na dweju duchowneju rozdžěliłoj. Koždy měješe z tym poł měšćanskeje a poł wjesneje wosady wobstarać. Ja dóstach te hišće serbske wsy, ale njejsym tehdy ludźi ženje serbsce rěčeć slyšať – najskerje dla zwučosće, hnydom němsce rěčeć, hdyž so Njeserb bliži. Hakle jako běch jónu w Borkowach, slyšach při hoscencu „Lěsny hrodźik“ žonje w narodnej drasće tak rěčeć, zo wulce wuši nastajach, ale ničo njezrozumjach. To je było moje přenje zetkanje ze žiwej serbsčinu. Tež na pohrěbje w Zušowje dožiwich jónu žonje w čornej narodnej drasće pod hoberskim předešćnikom stejo, kotrejž so drje serbsce rozmołwještej, dokelž ja ničo njezrozumich. Potom sym w Njabožkocach zaso započal z kruhom žónskeje služby a sym jónu knižki ze serbskimi přisłowami w němskej a serbskej rěči a rjanymi drjeworězbami sobu wzať. Te sym w kofejowej přestawce pokazał. Ale jedna ze žonow je na knižki hladala a je je přeč sunyła. Su byle hornjoserbske. A wona rjekny: „Das ist nicht unsere Sprache!“ Běch dla wotpokazowaceje reakcije



zadziwany, a wona žona je mi prajiła: „Die wollen uns zu Sorben machen!“ Podobne wěcy nazhonich hišće wjackróc. Na přikład tež w Njabožkocach, hdžež mi serbska swójba z wjele džěćimi powědaše, kak běštaj staršej swoje džěći do po wójnje zaso zahajeneje serbskeje wučby póstaloj. Počasu pak staj tohorunja zwěsćitaj: To njeje naša rěč! Wonaj džě znaještaj jenož stare serbske, šwabachske pismo a nje-možezstaj po zdaću z nowym wašnjom serbskeho pisanja z łaćonskimi pismikami ničo započec.

Ludžom njeje so to drje prawje abo docyła rozkładať. Tak mějach začuće: To je so nam nanuzowało. Cyły NDRski čas slyšachu, hdyž jednaše so wo jich rěč a kulturu, pomjenowani „Sorbe“ a „sorbisch“. Ru-nje tole pak woni nochcychu być. Po politiskim přewróće 1989/90 myslach sej, hdyž je tele začuće tajke sylne, zo ludžo tak jara na słowomaj „Wende“ a „wendisch“ wisaja a tamnej slowje raznje wotpokazuja, da dyrbjala so tola nětko samostatna serbska organizacija wutworic. Serb z Wysokeje praješe mi to tež jónu takle, ale stało so dale ničo njeje. Sym potom wospjet w nowinach „pro wendisch“ wustupowať a buch takrjec rěčnik tuteje delnjoserbskeje čučiwosće.

1994 zhonich wot spěwytwórca a tehdyšeho Lubinskeho młodžinskeho diakona Bernda Pittkuningsa wo cyrkwinskej džěłowej skupinje Serbska namša. Sym tam šoť a skupinje moje nazhonjenja zdžěliť, sobustawow a jich mənjenja zeznať – a z toho časa skutkuju sobu. Dožiwjach tež přeco zaso jara zazłobjenych mužů a žonů na wsach, hdyž wo nich jako „Sorben“ město „Wenden“ rěčachu. Štož tež stajnje zaso slyšach: „Wenden sollen wir nicht sein. Sorbe will ich nicht sein. Dann bin ich eben Deutscher!“ Jim sym namjetowať: Založće

swójske towarstwo, kiž na to džiwa! K swjatkam 1999 zetkachmy so potom we Wjerbnje a towarstwo Ponaschemu so založi.

**Zo so jónu za lěto we Wětošowskej Serbsko-Němskej dwójnej cyrkwi Bože słowo w delnjoserbskej rěči předuje, je wosebje Waša zaslužba. Dnja 28. meje 1995 běchu tam po dołhej přestawce zaso přenje serbske kemše. Tehdy sće serbskich kaž němskich wosadnych napominať, so na tutych kemšach wobdžělić. Njeje to tež negatiwne reakcije wuwabiť?**

Zwjeselace, zo nic! Jako so do Wětošowa přesydlach, rěkaše tudy hišće „Stadtkirche“ a „Landkirche“. Wo „Serbskej cyrkwi“ so hižo njerěčeše. Ja sym pomjenowanje „Wendische Kirche“ we Wětošowje hakle zaso wzrodziť. Dlěši čas běchu w našej Serbskej cyrkwi hrjady, ławki a łubje Pricynskeje cyrkwy skladowane, kiž bu wopor brunicy. Tutón Boži dom, w kotrymž je něhdy serbski farar, rěčespytnik a ludowědnik Kito Wylem Broniš (1788–1881) swojim krajanom w mačeršćinje předowať, běše so rozebrať a ležeše w džělach pola nas, zo by so na druhim městnje zaso natwariť. To běše napohlad, kiž pohnu mje k přemyslowanju. A sym sej předewzať: Hdyž budže naša Serbska cyrkej zaso wužiwajomna, dyrbjaj we Wětošowje zaso serbske kemše być. Jako běše potom tak daleko, sym swojim wosadnym w meji 1995 přeni raz wozjewiť: Přichodnu nježdělu budu serbske kemše, němske žane njebudu. Štož serbsce njerozumi, njech při wšěm přińdže, zo by serbsčinu zeznať. Přetož tute murje su dlěje serbsku rěč slyšeli dyžli němsku!

K tomu njeběše připódlja prajene žane wobzamknjenje wosadneje rady. Wšitcy to akceptowachu, ničo njeje mórkotať. Z toho časa mamy we Wětošowje zaso ⇒



⇒ serbske kemše, jónu wob lěto na dnju wotewrjeneho pomnika. Skupina Serbska namša je organizuje. Poda pak so stajnje němske zječe předowanja a tekstow za tych, kotřiž serbsce njerozumja. Moja Wětošowska wosada je – připódlu prajene: jako jenička dotal po cyłej Delnjeje Łužicy – tež Spěchowanskemu towarstwu za serbsku rěč w cyrkwi přistupita.

### Waše serbske aktiwity pak njewobmjezuja so na sobuorganizowanje serbskich kemšow. Kotre zaměry Wy maće?

Jara wjele Wětošowčanow ma serbske korjenje, na což hižo jich serbske swójbne mjena pokazuja, hačrunjež je so jich podžěl znižil dla přičehnjonych njeserbskich ludźi, kotřiž we Wětošowskej milinarni džělachu. Mi džěše přeco wo to, zo ludžo swoje serbske korjenje njezhubja resp. zo bychy je zaso namakali. Za kruh žónskeje služby w Golišynje, za kruh maćerjow w Tšadowje a dalších sym na příklad wujasnjenja jich serbskich swójbnych mjenow přihotowať, zo bych jim jich serbski pochod wuwědomil. We Wětošowskim hamtskim łopjenu sym serbske wjesne mjena Wětošowskej gmejny wujasnili. Pomoc mějach při tym ze Serbskeho muzeja w Choćebuzu a sym tež Mukowy słownik wužiwať. Kóždy duchowny w farskim konwenće je wote mnje dóstať přehlad „Unser wendischer Kirchenkreis Lübben“, zo by so kóždemu wuwědomiło, zo běchmy a smy serbska kónčina.

W awgusće 1996 mějach raz móžnosć, w Nowej Niwje předowať składnostnje serbskeho žnjoweho naložka jěchanja wo kołac, hdžež młodžina do toho po starej tradiciji w narodnej drasće kemši dže. To sym jim, němsce, jednu „Wendenpredigt“ džeržať: Sym jim napominať, zo měli sej tež swojich serbskich korjenjow wědomi być a je z hordosću wobchowac: „Ihr bindet den wendischen Brauch nach der Weise der

Vorväter an Kirche und Christentum ... Aber nun gilt es ... um den verbliebenen Rest herum Wendisches wieder neu aufzubauen, wendische Sitten und Tradition, wendisches Leben, wenn irgendwie möglich, bis zur wendischen Sprache. Ein mühevoller Weg, aber wenn ihr ihn nicht geht, wird das herrliche Wendische, das Gott einst gab, sich in deutsche Folklore hinein auflösen.“

Jako přepodachu 1998 nowozatwarjeny elektriku we Wětošowskej Serbskej cyrkwi, prošach tehdyšeho Zušowskeho wjesnjanostu, knjeza Šymanka, zo by přitomnych serbsce witať. Při tej składnosći zrodži so myšlička k prawidłownemu zetkanju „Wendischer Kaffeekatsch/Serske blido“ w Zušowje. Tole so zarjaduje wot januara 1999 sem za ludźi, kotřiž to serbske lubuja, ale hustohdy hižo nikoho wjace nimaja, z kimž bychy móhli serbsce rěčať.

Dalše aktiwity minjenych lět běchu serbsko-němska soareja w našej Serbsko-Němskej dwójnej cyrkwi a serbski wječork w wosadze w Berlinje-Altglienicke. 2001 sym z někotrymi přećelemi towarstwa Ponaschemu knjeza biskopa Hubera w Berlinje wopytať. Smy jeho informowali wo našich wjeselach a starosćach a přeprosychmy jeho na serbske kemše do Wětošowa. 9. septembra 2001 je wón tež woprawdže k nam přijěť.

Jutrowničku 2003 sym w Pšerowcu z předarjom Jurom Frahnowom a Wernerom Měškankom Serbski wječork składnostnje jutrowneho zetkanja Křižowych skawtow z cyłej Němskeje organizowať a moderěrowať. Wothłós bě wurjadny: Taj dwaj Serbjaj staj na spočatku chwilkow mjez sobu wótre a za wšěch slyšomne delnjoserbsce rěčať – a žněještaj spontany příklesk tych 150 přitomnych Njeserbow, kotřiž běchu cyle zahorjeni, zo smědžachu tajke něšto live dožiwjeć! Potom smy z nimi „Anka, buž wjasoła“ nazwučowali a zhromadnje delnjoserbsce spěwali. Wo rěči a stawiznach so powědaše. Slyšachu Wotčenaš w delnjoserbskej, hornjoserbskej a drjewjanskej rěči. Nikomu njebě ani mjeńšiny wostudło, nihto nječuže so wot drugeho reglementěrowany abo zranjeny.

Njedawno sym w cyrkwinskih nowinach wo zemřetym sobuzaložerju skupiny Serbska namša, generalnym superintendence n. w. Reinhardće Richteru, pisať. Štož je tón za Serbow w braniborskej cyrkwi docpěť, dyrbi so pokročowať a trjeba dale akceptancu a podpěru.

### Wo Wami resp. zwjazku Ponaschemu so praji, zo sće Domowiny a Hornjoserbam napřečo njepřećelisce zmysleni. Někotři wumjetuja pačerske wotpohlady. Kak Wy to posudžujete?

Kritiske stejšico njewoznamjenja, zo skutkuje Ponaschemu přećiwu Domowinje. Alternatiwu pak tola skićimy tym, kotřiž so w njej doma nječuja. Štož chce „sorbisch“ być, njech to je. Ale štož chce „wendisch“

być, tomu njeměło so to stajnje wurěčať spytać. Prjedy hač mějachmy towarstwo Ponaschemu, je tójšto našich něćišich čłonow wjele lět w Domowinje skutkowało. W džělowej skupinje Serbska namša sedza čłonojo Ponaschemu, Domowiny, Mašicy Serbskeje a dalši Delni a Horni Serbjaj a Němcy hromadže za jednym blidom. Ja sym tež wjacekróć busowe skupiny z Hornjeje Łužicy, mjez druhim jednu Domowinsku skupinu z Kamjenskich stron, po našej Serbskej cyrkwi wjeď. Jónu smy pola nas samo trojorěčnu Božu službu swječili: Čitali smy knjez Wirth hornjoserbsce, knjez Frahnow delnjoserbsce a ja němsce. Hižo wšelaki zwuk wobeju serbskeju rěčow je mi tola zaso rozdžěle mjez nimaj jara přeswědčiwje wuwědomil.

Domowina měješe a ma wěsće najlěpše wotpohlady. Ale z njewobkedžbowanjom toho, štož chcu jako „wendische Befindlichkeit“, t. r. wonu wosebitu delnjoserbsku čućiwość, pomjenować, je wona sebi w NDRskim času wjele ludźi rozmjeržať. Tutě wotchilenje je so drje na mnje přenjesť. Ale wospjetuju: Ponaschemu njeměri so ani přećiwu Hornjoserbam ani přećiwu Domowinje. Štož přehlada tych mjeztym wjace hač 25 wudačow našeho „Serskeho łopjena/Wendisches Blatt“ w „Der Märkische Bote“, njenamaka tamle ničo, štož by wusměrjene było na paćenje serbskeho ludu abo zranjenja našich hornjoserbskich krajanow, kaž so to druhy twjerdzi. Z někotrymi kritikami, kiž bychmy jara rady wuraznje a zjawnje wuprajili, njesmy do zjawnosće šli, dokelž nochcymy serbskim institucijam a wosobam škodžeć.

Měnju, zo so wosebitosće serbskeje Delnjeje Łužicy hustodosć podhódnoća. Prašam so, hač njeje načasu, ze zmylkow wuknyć, a hač njemóhli je zhromadnje skorigować? Přerědko spóznaje so, zo su wulke rozdžěle mjez Delnjeje a Hornjeje Łužicy: pola wobeju rěčow, historiskich nazhojenjow, čućiwośćow, narodnych drastow a naložkow. Stej takrjec dwaj črijeje, w kotrymajž tči jedyn kadla – ale stej to wšelakej stupni. Tohodla je dospołnje prawje, zo mamy Serbskej muzejeje a gymnazijeje w Budyšinje a Choćebuzu, tež rozhlós, telewiziju, nowiny, časopisy, knihi we woběmaj rěčomaj a wotnožce založby a Serbskeho instituta tež w Delnjeje Łužicy. Wšitko dyrbi tak samostatnje skutkowať směć, kaž je rozumnje. Nihto njesměť drugeho reglementěrowac abo stajnje powučowať.

### Što wočakujeće wot nětko zjednoćenje cyrkwe Berlin-Braniborska-šleska Hornja Łužica – polěpšenje abo pohubjeńšenje serbskeje pozicije?

Wočakuju polěpšenje. Slepjanscy mějach tola wjele lěpšu poziciju hač my w Braniborskej. Tak měli wočakować, zo so jich položenje po zjednoćenju njepohubjeńši, ale zo so naše polěpšuje.

Prašaj so Werner Měškank

Zeznach k. fararja Lišewkeho (69) po politiskim přewróće přez jeho přećelny list na moje naprašowanje, hač su we Wětošowje hišće narowne kamjenje ze serbskim napisom. W zymje lěta 1994 zhonich připadnje, zo bu row delnjoserbskeho molarja Wylema Šybarja we Wětošowje po zakončenju wotpočowanskeho časa zrunany. Po mojim měnjenju pak běše sebi tutón za Serbow a Němcow wuznamny wumělc porjadny narowny pomnik zaslužil. Wobročich so chwatnje na wosadneho fararja Lišewkeho z próstw, zo by so hrožacemu nowemu pohrjebaj a z tym dospołnemu wotstronjenju Šybarjoweho rowa zadžěwało. Namjetowach pomnikowy projekt. Běše jara lochko, jeho a druhich zamołwitych města za ideju zdobyć. Džensa pyši Šybarjow row dostojny kamjeň z dwurěčnym napisom. *Werner Měškank*

## Ze Serbskim busom do zapadneje Sakskeje

Křesćanska wěra a politiska móc běštej wokoło 1500 wusko zwjazanej. W tutym času wuwijaše so Torgau na wuznamne wikowanske a rezidenčne město a zdobom historiske srjedzišćo reformacije. Džensa drje wo Torgauwje hižo tak wjele njeslyšimy, tola 2. sakska krajna wustajeńca, kotraž je hižo tři měsacy dołho na Torgauskim hrodze Hartenfels zaměstnjena, přičahuje wšědnje syły wopytowarjow. 29. žnjenca so my wobdžělnicy Serbskeho busa do tajkeje syły zarjadowachmy. Torgau běše za nas najdalši geografiski dypk, kotryž chcychmy na tutym dnju docpěć.

Přeni króć zasta naš bus při cyrkwi swjateho Jurja w Großmehlenje. W dwurěčnej Božej službje předowaše superintendent Jan Malink wo njewěrjacym Saulu, kotryž bu přez Jezusa widžacy a wěrjacy misionar Pawoł. Liturgiju a kěrluše přewodžeše na ponowjenych Silbermannowych piščelach kněz Handrij Wirth. Z Klětnoho pochadžacy wosadny farar Michael Fuhrmann nam přeradží, zo zmóžni 1995 priwatny daricel z 260 000 hriwnami restauraciju piščelow. Dalša žadnostka gotiskeje cyrkwe je wołtarny nadtwar, zrězbarjeny před wjac hač 500 lětami w Nižozemskej. Mjez domoródnymi wosadnymi běštej tež serbskej wobydlerce Lotta Watzigowa a Liza Liwochowa. W Miłorazu rodženej Kralec sotře wědžeštej, zo pochadža wjesne mjeno Großmehlen wot słowjanskeho pomjenowanja „chmjel“.

Z busom podachmy so dale přez nižinu „Šraden“ podtu rěkow Čorny Halštrow a Połčnica. Hač do 19. lětsotka běše tu hišće bahnojty a husty lěsny kraj ze sylnymi powodženjemi. Južny džěl Šradena twori džensa hranicu mjez Braniborskej a Swobodnym krajom Sakskej. W Zwethauwje załožichmy k wobjedu na něhdyše kubło. Knjeni Hanka Tarankowa bě přihotowala blidowu modlitwu, kaž staj ju hižo jeje wowka a džěd wuspěwatoj. Nasyćeni bližachmy so duchownemu wjerškeje našeho wulěta. Hižo zdaloka wuhladachmy w slóčnym swětle nad łukami łobja nadobny hród Hartenfels. Najrjeiši cyłkowny napolhad mějachmy z mosta, kiž natwari so paralelnje k legendarnemu mostej, hdžež zetkachy so Rusojo a Američenjo na kóncu Druheje swětoweje wójny.

W dwěmaj skupinomaj wobhladachmy sej z wjedženjom wustajeńcu „Wěra a móc – Sakska w Europje za čas reformacije“ w Albrechtowym twarje hroda. Chronologisce předstajaja so tu přičiny a wusutki wokoło reformacije wot Lipsčanskeho pačenja wettinskeho domu 1485 hač k Augsburgskemu nabožinskemu měrej 1555, po kotrymž móžachu wjerchojo w Němskej wěrywuznaće w swojim kraju sami postajić. Dobu dokumentuja nazornje skulptury, pjenjezy, brónje, brónidła a pisomne

dokłady, kaž na př. 95 tezew Martina Luthera přećiwo wotpuskej z lěta 1517. Wosebje wuměske twórby wopytowarjam historiske mězniki a situacije spřistupnjeja. Na zastupnym lisćiku je widzeć wurězk wolijoweje mólbje wot Lucasa Cranacha Młódšeho „Elija a Baalowi profeca“, kotryž sta so z titulnym wobrazom wustajeńcy. Pod płašičkom stawizny ze Stareho zakonja pokaza moler na napjatose a rozestajenja zastupjerjow wšelakich wěrow w zańdženosci a wuwědomi nam zdobom aktualnosć temy „wěra a móc“. Po wjedženju podachu so mnozy z nas do přenjeho protestantskeho cyrkwinskeho twara – do hrodoweje kapaly. 1544 bě Martin Luther kapalu poswjećil a lěto pozdžišo na samsnym městnje před mjenowanej mólbju Lucasa Cranacha Młódšeho předował.

Hród renesansy wopušćichmy z duchom reformacije nasrěbani a jědzechmy do bliskeho Belgerna, hdžež bě za nas we wjelbowym hosćencu „K poštej“ kofej a stódný tykanc přihotowany. Handrij Wirth wědže-

še, zo je w tutym městačku wot 1933 do 1956 wučer a ludowy wuměc Fryco Kitlar skutkował. Wón so wosebje wutřihankam a wuměskemu pismu wěnowaše a bě sobuzažer Koła serbskich tworjacych wumělcow w lěće 1948. Na torhošću wobhladachmy sej distancowy póstowy stołp z lěta 1730. W saksim kurwjerchowstwje wutwari so za čas Awgusta Sylneho wobšěrny system póstowych stołpow, kotrež po cylych milach, poł- a štwórcmilach zdalenosć k dalšim sydlišćam pokazachu. Po milowych měznikach, kiž bě Handrij Wirth dokładnje za nas wuměrił, podachmy so přez Riesu a Großenhain zaso runu smuhu dom a dypkownje we 18 hodž. so do Budyšina nawróćichmy.

My wobdžělnicy Serbskeho busa z Budestečanskeje, Budyskeje, Bukečanskeje, Husčanskeje, Njeswačanskeje a Poršiskeje wosady kaž tež z Pančic a Radworja smy tóžsto noweho a zajimaweho nazhonili a džakujemy so Handrijej Wirthkej wutrobnje za rjane a powučne njedželne dožiwinje.

**Měrana Cušcyna**



**Serbscy wulětnikarjo na hrodze Hartenfels w Torgauwje**

Foto: J. Maćij

## Zapokazanje w Slepom

Na 13. njedźeli po swjatej Trojicy, dnja 5. septembra, zapokaza so na swjatočnych kemšach farar Stefan Huth jako nowy duchowny Slepjanskeje wosady a nimo njeho tež Björn Sobotta jako nowy kantor a Kerstin Hanusch jako predikantka. W swojej narěči wuzběhny amťerowacy superintendent Hans-Christian Doehring wuznam tajkeho zapokazanja třoch nowych do jich zastojnstwow.

W Božej službje so wšitcy tři tež přez sobuskutkowaceho asistenta, predikanta Manfreda Hermaša, ze serbskimi słowami zapokazachu. Ze słowami z 10. kapitla Lista japoštoła Pawoła na Romskich so w slepjanšćinje praji: „Dyž ze wutroby wěrimy, budžomy prawí, a dyž zes ertom wuznajomy, budžomy zbóžni. Tak žognujo se twoja služba na wšyckimi, kotre su tebje přikazane.“ Farar Huth předowaše wo „wšelakich darach a wšelakich službach,



**Ducy k zapokazanskim kemšam, wotprawa: predikant Manfred Hermaš, farar Stefan Huth a predikantka Kerstin Hanusch**

ale w jednym duchu a pod jednym Knjezom“. Na kemšach wobdželi so wjace hač 300 wěriwych z cyteje wokoliny.

250 wosadnych a wjele hosći šlědowaše potom přeprašenje na postrownu hodžinu při samopječenyj tykancu a dobrym kofeju w žurli Serbskeho kulturneho centru. Serbski superintendent Jan Malink z Budyšina pokaza w swych słowach na serbskosć wosady a dołhe tradicije předowanja Božeho słowa tu bydlycym Serbam w maćernej rěči. Wón přepoda fararjej knížku, w kotrejž so serbskosć swójbných mjenow rozložuje. Lenka Nowakowa dopomni fararja Stefana Hutha z přepodaćom serbskeje klanki w burskej drasce na jeho přilubjenje, zo serbsku rěč nawuknje. Hač bě farar Huth překwapjeny, njemóže so prajić, jeho wotmotwa rěkaše cyte jednorje: Haj!

K temu njetrjeba so wjac wjele prajić, jenož to, zo so z Božej pomocu wšitko poradzi na dobro serbskich wěriwych.

**Manfred Hermaš**

## Znamjo ćicheho protesta

Na iniciatiwu towarstwa „Łakoma z. t.“ steji hač do oktobra mała rusko-ortodoksná kapačka před Domom Martina Luthera Kinga ewangelskeje wosady we Wojerecach-Nowym měsće. Wona je kopija kapački z nacionalneho parka Kenzero w Ruskej. Tamniša kapačka sluša do swětoweho kulturneho herbstwa UNESCO.

Wědomostnik Ralf Röhr z Łakomeje pola Choćebuza je kopiju twarił. Wona ma na jónkrótnu přirodu dopomnić. W nowembrje 2003 je ortodoksyn hypodiakon Aleksander Kalinsky w Choćebuzu kapačku Ralfa Röhra swjećił. Tuta mała kapačka „Marije wumóženja“ pučuje nětko přez cy-

tu Łužicu. Towarstwo „Łakoma z. t.“ chce z tym přećiwu wotbagrowanju Łakomeje w léce 2005 protestować. „Kapačka je znamjo ciwilneje njeposlušnosće, znamjo měrneho protesta“, podpěruje Jörg Michel, farar ewangelskeje wosady we Wojerecach-Nowym měsće, tutu iniciatiwu. Wón měni: Cyrkej dyrbi tež w tutych prašenjach – w prašenjach konflikta ekonomija-ekologija – měnjenje měć. „Přetož tu dže wo zachowanie Božej stwórbje, wo zachowanie jónkrótnje přirody.“ Hatna krajina pola Łakomeje je 190 hektarow wulka. Tam je žiwe wjace hač 100 wohroženych družinow zwěrjatow a rostlinow. **Andreas Kirschke**



Foto: A. Kirschke

## Pascal je přisoł do šule

Šulsku tobołu su kupili za Pascala. Džensa tajka toboła njetrjeba wjac přez cyły šulski čas dźeržeć. Jako běch ja džećo, mějachmy kožane toše abo „tornistry“, kaž moja wovka praješe. We 8. lětniku nochcych swoju tošu wjace na chribjeće nosyć. Moja mać da pola sedlarja pasy wotrězać a přimadło přičinić. Džiwam so džensa hišće, kak mała bě moja toša porno džensnišim šulskim tobołam. Mojej džěsći měještej tež hišće kožanu tošu. Ta bě tak praktiska, zo měješe hižo přimadło a zo da so z wotpinanjom pasow spěšnje přeměnić na aktowku. Najskerje tajke něšto džensa scyła wjac njemakaš. W poskitku su klunkotate toboły w jaskrawych a šakatyh barbach. Móžno, zo su rjenje lochke, mi pak so njelubja.

Pascalowa šulska toboła bě ćmowomódra z čerwjenej kromu. Jeho mać mi praji,

zo njebě tak lochko, w lutym pisanyj čaporje tajku tobołu namakać. Poprawom pak nochcych wo šulskich tobołach powědać, ale wo Pascalowym šulskim zastupje ...

Hdyž bě so jeho nalěto něchtó prašať „A hdy přińdžeš ty do šule?“, potom bě hordy wotmołwiť „Lětsa“. To bě lědma k wěrjenju, dokelž bě Pascal jara mały a šwižny. Wón pak nochcyše na žadyn pad dlěje pěstowarske džěćo być. A nimo toho nygachu dorosćeni přeco jara wažnje a připózna wajo, hdyž džěše wo šulu. Tež prajachu woni wěcy, kiž Pascal hustodosć prawje njerozumješe, kaž „Potom započnje so chutnosć žiwjenja.“ Što nož měješe tole rěkać?

Džeň šulskeho zastupa bě jara rozbudžacy – nic jenož za Pascala, ale za cyły swójbu. Sydaše wjele darow a žalostnje wjele slódkosćow. Pascal měješe nuzu,

wšemu scěhować. Druhdy so zdaše, jako by wšo kaž w někajkim filmje nimo njeho šło. Swójbný swjedzeň bě žiwy a wjesoty. Maćerny tykanc so chwaleše. Potom so hry hraju, za čož pak bě Pascal skoro hižo přesprócný.

Jeho luba stara ćeta Lenka přińdže hakle něšto dnjow pozdžišo. Wona tajke swjedzenjowanje jara njelubowaše. Woměrje sydny so z Pascalom za domom na tawku a so woprašaja: „Što da bě nětk te najrjeńše při šulskim zastupje?“ „Sym čerwjene wohnjowoborowe awto dóstať“, Pascal ze swěcatymaj woćomaj wotmołwi. „A kajki bě přeni šulski džeň?“, chcyše ćeta dale wědžeć. „To bě přeni džeň, na kotrymž mějach skónčnje moje čerwjene wohnjowoborowe awto.“

„Mój božo“, mysleše ćeta Lenka starosćiwu, „bychu hólca tola tež lěto pozdžišo do šule dać móhli.“

**Ingrid Philipp**

## Powěšće



**K 400. jubilej reformacije 31. oktobra 1917 sadženy Lutherowy dub z njedawno ponowjenym Lutherowym kamjenjom w Rychwałdze** Foto: E. Bigonowa

**Bramsche.** We wobłuku wopyta mateje delegacije z Budyskeje eforije w partnerskim wokrjesu Bramsche pola Osnabrücka porěča 8. septembra farar dr. Jens Buliš na tamnišej eforalnej synodze wo ewangelskich Serbach.

**Budyšink.** W Lauchhammerj lijachu 10. septembra třeći zwón za cyrkej w Budyšinku. Wjacori wosadni a farar Andreas Sureck sej do lijerni dojdžechu, zo bychu so na tutym wažnym podawku wobdžělili. Zwón waži 540 kilogramow a ma němske a serbske nadpismo. Srjedu, 6. oktobra, w 16.30 hodź. so nowy zwón w Budyšinku poswjeći.

**Drježdžany.** K serbskemu wosadnemu popoždnu zeńdže so sobotu, 11. septembra, 12 Serbow w cyrkwi swj. Jozefa w Pieschenje. Nutrnosť měješe sup. Jan Malink. Po tym předstaji dr. Sonja Wólkowa z Drježdžan nowy serbski frazeologiski słownik, kiž je wona zhromadnje z ukrajskim wědomostnikom Anatolijom Iwčenkom zestajila a kiž je w léču w serbskim nakładnistwje w Budyšinje wušoł. Naposledk zeńdžechu so wšitcy k bjesadze w Šořcic kofejowni.

**Wětošow.** Na Dnju wotewrjeného pomnika 12. septembra swjećachu w tudyšej serbskej cyrkwi džesaty raz němsko-serbsku Božu službu.

### Pomhaj Bóh časopis ewangelskich Serbow

**Wudawaćelej:** Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Priwatny puć/Privateweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen

**Redaktorka:** Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)

**Čišć:** Čišćernja DELANY tzwr w Njeswaćidle  
**Postvertriebsnummer:** F 13145

**Zhotowjenje a rozšěrjenje:** Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

**Přinoški a dary:** Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

**Pomhaj Bóh** wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 8 €.

Němske předowanje měješe farar n. w. Klaus Lischewsky, serbske předar Juro Frahnow. Mjez 50 kemšerjami běchu tež někotre starše a młódše žony w serbskej drasće.

**Slepo.** Njedzela, 12. septembra, zeńdže so 23 Slepjanskich wosadnych k swojemu lětušemu třecemu serbskemu wosadnemu popoždnu w farskej bróžni. Nutrnosť měješe tónkróc sup. Jan Malink. Po kofejku porěča Lenka Nowakowa wo něhdyšim Slepjanskim fararju Juliusu Eduardze Wjelanu. Nowy wosadny farar Stefan Huth, kiž bě so hakle tydženja w Slepom zapokazał, so z mandželskej na popoždnu wobdžěli.

**Budyšin.** Ze serbskej Božej službu w Michałskej cyrkwi, kiž swjećeše farar dr. Jens Buliš, woswjećistaj 18. septembra mandželskaj Jan a Trudla Malinjec swój slěborny kwas. Dujerjo z Budyskeje a chór z Hrodzišćanskeje wosady kemše z hudźbnymi přinoškami wobrubichu. Kwasarjo składowachu 1 460 eurow za wobnowjenje stareho spowědného kelucha Michałskej cyrkwe, kiž pochadza, kaž fachowcy hakle před krótkim zwěsćichu, z časa do reformacije a je potajkim něhdže 500 lět stary.

## Dary

W awgusće je so dariło za Serbske ewangelske towarstwo 100 eurow a dwójce 30 eurow a za Pomhaj Bóh dwójce 50 eurow a dwójce 20 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

## Spominamy

Před pjeć lětami, dnja 12.10.1999, zemře we woskej starobje 88 lět farar n. w. **Jan Paler** w Husce. Wón pochadžeše z Łazowskeje wosady, hdžež bě so 1911 do swójby małego ratarja w Třoch Zonach narodził. Pod wliwom tehdyšeho markantneho wosadného fararja Jurja Malinka rozsudži so za powołanje duchowného. Teologiju studowaše wot 1931 do 1935, najprjedy w Lipsku, potom we Wrótsławju. Wón zmandželi so ze Serbowku Marthu rodženej Wukašec, kiž pochadžeše tehorunja z Łazowskeje wosady, ze Złyčina. 1937 nastupi wikariat w Hodžiju, bu pak hižo po někotrych tydženjach přesadženy do němskeje wosady a naposledk wot tehdyšeho nacionalsocialistiskeho cyrkwinkeho wjednistwa pušćeny ze služby sakskeje cyrkwe. 1939 dyrbyše do wajakow, hakle 1950 wróci so z wójnskeje jatby, hdžež bě jeho strowota w čezkim džěle w podkopykach na čas žiwjenja trajne škody počerpila. Wón sta so z fararjom w Husce, hdžež služeše wosadze 21 lět. 1971 poda so strowotnych přičin dla dočasnje na wuměnk a přežiwi jón z mandželskej w Biskopicach. Naposledk wrócištaj so do Huski, hdžež wudowa a swójba syna džensa hišće bydliše. Jan Paler je w Husćanskej wosadze, w kotrejž bě do njeho němski farar skutkował, zaso započal prawidlownje serbske kemše swjećić. Na serbskich cyrkwinskih a kubłanskich dnjach so z mandželskej stajnje wobdžěli, husćišo tež pomhaštaj zarjadowanja sobu

wuhotować. Hišće jako wuměnkar jězdžeše rady do Budyšina na konwenty serbskich duchownych. Jan Paler zańdže do stawiznow jako posledni serbski farar w Husce.

## Přeprašujemy

- 03.10. 17. njedzela po swjatej Trojicy**  
10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink)  
11.45 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)  
15.00 wosadne popoždnu w Njeswaćidle (sup. Malink)
- 16.10. sobota**  
14.00 kemše z Božim wotkazanjom w Jankeje cyrkwi we Wojerecach (sup. Malink), přizamknje so wosadne popoždnu
- 17.10. 19. njedzela po swjatej Trojicy**  
11.45 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)
- 24.10. 20. njedzela po swjatej Trojicy**  
14.00 namša w Gołkojcach, přizamknje so wotewrjenje małej wustajejcy wo fararju Tešnjaru
- 26.10. wutora**  
19.30 serbski bibliski kruh w Budyšinje na Michałskej farje
- 31.10. reformaciski swjedenj**  
11.45 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)  
14.00 sobustawska zhromadźizna Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Njeswaćidle  
16.00 poswjećenje wobnowjeného Lutheroweho pomnika we Wětrowje (sup. Malink, fararka Vogler)
- 07.11. dopředposlednja njedzela cyrkwinkeho lěta**  
09.30 dwurěčne kermušne kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (farar dr. Buliš, farar Kecke)  
10.00 kermušne kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej (sup. Malink)  
14.00 kemše w Budestecach (sup. Malink)